

Zitting 1981–1982

17 440

Tijdelijke verhoging van de inkomstenbelasting en de loonbelasting in het kader van het werkgelegenheidsbeleid 1982

Nr. 4

VOORLOPIG VERSLAG

Vastgesteld 7 juni 1982

De vaste Commissie voor Financiën¹, belast met het voorbereidend onderzoek van dit wetsontwerp, brengt van haar voorlopige bevindingen als volgt verslag uit.

Algemeen

De leden behorende tot de C.D.A.-fractie hadden zonder enig enthousiasme van het voorliggend wetsontwerp kennis genomen. Zij waren zich er evenwel van bewust, dat vooruitlopend op de eventuele aanvaarding van dit wetsontwerp, de nieuwe loonbelastingtabellen per 1 juli a.s. al gedrukt zijn. Het gevolg daarvan is dat verwerping van dit wetsontwerp materieel tevens inhoudt dat de voorziene premiestijging per 1 juli a.s. niet gerealiseerd kan worden. Zij beseften dat dientengevolge een eventuele verwerping van dit wetsontwerp gevolgen zou hebben die veel verder strekken dan de reikwijdte van dit wetsontwerp als zodanig.

Zij brachten in herinnering, dat zij – vanaf het moment dat de informateurs Halberstadt en De Galan met deze vondst naar buiten traden – hun moeite met deze constructie niet onder stoelen of banken hadden gestoken. De oorzaak daarvan is niet gelegen in een onverschillige houding ten opzichte van het werkgelegenheidsbeleid. Dat beleid gaat deze leden zeer ter harte. In beginsel zijn zij dan ook geneigd elke maatregel, die wordt aangekondigd als een onderdeel van het werkgelegenheidsbeleid positief tegemoet te treden. Vanaf de aanvang hadden zij er echter blijk van gegeven dat naar hun oordeel de met de solidariteitsheffing nagestreefde oogmerken beter zouden kunnen worden bereikt door een krachtige ondersteuning van de voorstellen, gericht op de invoering van een investeringsloon. Daarenboven hadden zij de vrees uitgesproken dat de invoering van het investeringsloon door deze maatregel niet bevorderd zou worden.

Helaas waren deze leden, hier aan het woord, door de ontwikkeling van de afgelopen maanden in hun overtuiging gesterkt. Zij constateerden dat in het arbeidsvoorwaardenoverleg voor 1982 het investeringsloon nauwelijks een rol heeft gespeeld. De opvattingen van werkgevers- en werknemerszijde, die inmiddels naar buiten waren gekomen, stemden hen ook niet optimistisch over het uitzicht op een eensgezind positief advies van de Stichting van de Arbeid over deze materie. Zij konden zich dan ook niet geheel aan de

¹ Samenstelling: Joekes (VVD), voorzitter, Hermesen (CDA), Koning (VVD), Van Dis (SGP), Epema-Brugman (PvdA), Van der Hek (PvdA), K. G. de Vries (PvdA), Rienks (PvdA), Van Amelsvoort (CDA), ondervoorzitter, Van Aardenne (VVD), Engwirda (D'66), Van Muiden (CDA), Woltgens (PvdA), De Korte (VVD), Gerritse (CDA), Couprie (CDA), B. de Vries (CDA), De Graaf (CDA), Tazelaar (PvdA), Veldhuizen (D'66), Van Nieuwenhoven (PvdA).

indruk onttrekken dat de solidariteitsheffing in 1982 gefunctioneerd heeft als een alibi om het investeringsloon niet serieus te nemen en dat mede daardoor een situatie is ontstaan die door de sociale partners niet is ervaren als een aanmoediging om het over deze problematiek met elkaar eens te worden. Reeds vanwege deze gesignaleerde ontwikkeling waren deze leden er niet van overtuigd dat het eenmalige karakter van de solidariteitsheffing voldoende gewaarborgd is door een reëel uitzicht op de invoering van het investeringsloon. Maar er zijn meer redenen voor die vrees. Zo wezen deze leden erop dat in de considerans van het wetsontwerp weliswaar een relatie wordt gelegd met het Werkgelegenheidsbeleid 1982, maar dat nergens duidelijk wordt wat precies het karakter van die relatie is. In het bijzonder wordt niet duidelijk welke onderdelen van het werkgelegenheidsplan door de invoering van een mogelijk investeringsloon zouden kunnen vervallen, en of met de daarbij in het geding zijnde posten in totaal een bedrag gemoeid is dat globaal correspondeert met de opbrengst van de eenmalige solidariteitsheffing. Kan, zo vroegen deze leden, de Regering op dit punt nadere informatie verschaffen?

Mistig vonden deze leden het dat in het nader rapport aan de Koningin ten aanzien van deze problematiek wordt gesteld dat het werkgelegenheidsplan in zijn totaliteit, met inbegrip van de gekozen financieringswijze, moet worden gezien. Dit is des te meer het geval omdat in de memorie van toelichting voor wat betreft het investeringsloon nog een duidelijke relatie wordt gelegd met de verschuiving van consumptieve bestedingen naar investeringen. Moet daaruit niet worden afgeleid dat ook de solidariteitsheffing een bestemming in de investerings sfeer behoort te krijgen? En zo ja, kan de Regering dan mededelen aan welke tijdelijke maatregelen in de investerings sfeer uit het werkgelegenheidsplan moet worden gedacht? Een derde reden waardoor het deze leden moeilijk viel te geloven in de tijdelijkheid en eenmaligheid van deze heffing is gelegen in de inkomenspolitieke effecten ervan. Reeds bij de introductie van de eveneens als eenmalig aangekondigde KNIL-heffing hadden deze leden als hun opvatting naar voren gebracht dat eenmalige heffingen inkomenspolitiek neutraal behoren te zijn. Die opvatting hadden zij opnieuw naar voren gebracht bij de behandeling van het dekkingsplan voor 1982. De Regering onderschreef die zienswijze en verwees daarbij expliciet naar de gevolgen die optreden bij de beëindiging van zulk een heffing. Slechts in uitzonderlijke omstandigheden zouden de tijdelijke ongelijke inkomenseffecten de doorslag kunnen geven om wel zulk een niet-neutrale maatregel te treffen.

Het was deze leden niet duidelijk op grond van welke uitzonderlijke omstandigheden de thans beoogde inkomenspolitieke gevolgen voor 1982 wel gewenst en voor 1983 niet gewenst zouden zijn. Bij de introductie van de KNIL-heffing hadden deze leden ervoor gepleit het effect van eenmalige maatregelen ook in het jaar van invoering buiten het inkomensplaatje te houden, ten einde het ongedaan maken daarvan te vergemakkelijken. Thans wordt kennelijk beoogd hetzelfde effect langs een andere weg te bereiken, namelijk door de effecten wél mee te nemen in het plaatje voor 1982, maar niet voor 1983. Dat betekent in feite dat de lastenverzwaring op het moment van invoering wél, maar daarentegen de verlichting, ten gevolge van de afschaffing ervan, niet wordt geregistreerd. Wordt daardoor, zo vroegen deze leden, de kans op afwenteling niet vergroot? En indien zulks niet het geval is zal dat dan niet met name komen doordat het als zeer oneigenlijk zal worden ervaren om een «meevallertje», waarvan met name de hogere inkomens profiteren, in 1983 voor het inkomensplaatje buiten beschouwing te laten?

Zal de geloofwaardigheid van zulke plaatjes niet nog verder afnemen wanneer op betrekkelijk willekeurige wijze de effecten van inkomenspolitiek gemotiveerde maatregelen, zoals eenmalige uitkeringen en heffingen, nu eens wel en dan weer niet in deze berekeningen worden verdisconteerd?

Overigens wilden deze leden niet verhehlen, dat zij steeds ernstiger betwijfelden of de standaard-inkomensplaatjes nog voldoende houvast bieden voor een beleid dat erop gericht is de werkelijke zwakken in de

samenleving enige bescherming tegen aantasting van hun koopkracht te bieden. Zij herinnerden de Regering in dit verband nog eens aan de toegezegde beleidsnotitie van de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over deze materie. Zij zouden het op prijs stellen die notitie zo spoedig mogelijk te ontvangen.

Op grond van de hiervoor vermelde drie argumenten waren deze leden er nog niet van overtuigd dat de solidariteitsheffing in 1983 zonder slag of stoot weer zal vervallen. Op zichzelf was dat voor hen een zeer belangrijk motief om zich afwijzend op te stellen tegenover de voorgestelde heffing. In dit verband wezen zij er nog eens op dat in het regeerakkoord uitdrukkelijk is afgesproken dat de vluchtweg van verdergaande lastenverzwaring teneinde de financiële problemen van de overheid op te lossen, zal worden afgesloten. De negatieve afwentelingsspiralen en de negatieve reacties van individuele burgers, die het gevolg zijn van voortgaande lastenverzwaring, maken dat het gebruikmaken van deze vluchtweg ten enenmale niet past binnen het kader van een werkgelegenheidsbeleid. De uitzichtloosheid van deze weg wordt, naar het oordeel van deze leden, nog een extra onderstreept nu blijkt dat het totaal van premiestijging en solidariteitsheffing per 1 juli a.s. reeds nagenoeg de gehele prijscompensatie voor de modale inkomens-trekkers opslokt. De daaruit voortkomende maatschappelijke reacties kunnen niet worden verhinderd door het effect van «eenmalige» heffingen buiten de norm voor de toetsing van de collectieve lastendruk te houden. Het enige reële argument dat naar het oordeel van deze leden nog zou kunnen pleiten voor deze heffing is het budgettaire argument, inhoudende dat de opbrengst, mede als gevolg van de trage besluitvorming over de Voorjaarsnota, nu nodig is om het financieringstekort in 1982 nog enigszins binnen de perken te houden. Over de kracht van dit argument konden zij zich echter pas uitspreken nadat de Voorjaarsnota aan de Kamer is aangeboden. Zij drongen erop aan dat dit zo spoedig mogelijk zal geschieden.

De leden van de fractie van de P.v.d.A. onderschreven de opvatting van de Regering, dat «ook onder de huidige politieke omstandigheden dit wetsontwerp doorgang kan en moet vinden».

Zij stemden in met de gekozen vorm van de twee mogelijk varianten, omdat ook zij grote bezwaren koesterden tegen een verhoging van de omzetbelasting.

Deze leden wilden graag weten in welke mate de voorgestelde solidariteitsheffing bij zal dragen aan het inkomensbeeld (-1 tot -4), zoals dat in het regeerakkoord was vastgelegd.

Nu het wetsontwerp zo kort voor het begin van het derde kwartaal is ingediend wilden deze leden weten, of de technische stand van zaken effectieve wijzigingen in de voorstellen (mede in samenhang met de premieverhoging per 1 juli) nog wel toelaat. Zij vernamen graag welk bedrag voor de begrotingen en sociale fondsen gemoeid is met de in de (in voorbereiding zijnde nieuwe) loonbelastingstabellen verwerkte premiewijziging.

Ten slotte wilden deze leden weten of de uitdrukkelijke koppeling van het wetsontwerp aan de financiering van het werkgelegenheidsprogramma ook omgekeerd geldt, hetgeen zou inhouden dat bij een eventuele verworping van de solidariteitsheffing het werkgelegenheidsprogramma niet in volledige omvang gerealiseerd wordt.

Kan worden medegedeeld, op welke wijze, en met betrekking tot welke onderdelen, de solidariteitsheffing gekoppeld is aan het werkgelegenheidsprogramma?

Het had de leden van de V.V.D.-fractie in hoge mate bevreemd, dat de zich in demissionaire staat bevindende bewindslieden van het tweede kabinet-Van Agt gemeend hebben de verantwoordelijkheid voor het onderhavige, zo zeer omstreden wetsontwerp voor hun rekening te kunnen nemen. Deze leden meenden, dat indiening van een dergelijk ingrijpend

wetsontwerp, steunende op een op het ogenblik van indiening niet van kracht zijnd regeerakkoord en in strijd met de plannen, welke in de Miljoenennota 1982 op belastingterrein zijn uiteengezet, niet door een niet in het volle bezit van bevoegdheden zijnd kabinet had mogen worden bevorderd.

De argumenten van de Raad van State tegen de voorgestelde solidariteitsheffing achtten deze leden overtuigend en de weerlegging daarvan in het nader rapport aan de Koningin onvoldoende. Zij konden zich bovendien niet voorstellen, dat de bewindslieden van Financiën alsnog met hun voorstellen zijn gekomen omdat reeds formulieren zijn gedrukt en de eisen der techniek zowel de bewindslieden als de volksvertegenwoordiging voor het welbekende blok plaatsen.

In de eerste plaats konden zij dit niet geloven, omdat na de aankondiging van de zogenaamde solidariteitsheffing de Regering alle tijd heeft gehad op een dusdanig tijdstip haar plannen in wetsvorm aan de Staten-Generaal voor te leggen, dat van een voor het blok plaatsen geen sprake behoefde te zijn.

In de tweede plaats zou een zich zelf respecterende volksvertegenwoordiging hiermede reeds om principiële redenen niet mogen instemmen. Dat hier sprake is van een combinatie van een verhoging van belasting- en premieheffing per 1 juli a.s. doet hieraan, naar het oordeel van de V.V.D.-fractieleden geen afbreuk. Te vaak is het bovendien voorgekomen (ook onder het tweede kabinet-Van Agt), dat een zogeheten tijdelijke heffing in de een of andere vorm werd bestendigd. Aan de ontkenning van het door de Raad van State opgeworpen bezwaar, dat tijdelijke heffingen veelal het karakter van blijvende heffingen verkrijgen en dat dit op zich reeds in strijd is met de dringende noodzaak van stabilisering van de belastingdruk, mag niet zonder meer geloof worden gehecht, aldus deze leden. Een verlaging zou zelfs beter zijn.

De leden van de V.V.D.-fractie vroegen zich verder af hoe de thans voorgestelde tijdelijke verhoging verwerkt zal worden in de reeds opgelegde en nog op te leggen voorlopige aanslagen in de inkomstenbelasting. Is bij de oplegging van de reeds verzonden voorlopige aanslagen inkomstenbelasting 1982 reeds rekening gehouden met de tarieven in het onderhavige wetsontwerp, of, zo als behoort, met de geldende tarieven?

Reeds bij de behandeling van het dekkingsplan voor 1982 hadden de leden van de V.V.D.-fractie te kennen gegeven geen enkele behoefte te hebben aan belastingvoorstellen ten behoeve van banenplannen, die in de praktijk het risico inhouden van een verlies van bestaande banen, in ruil voor mogelijk toekomstige. Indien de Regering niet in staat is met een veelheid van krachtige argumenten aan te geven waarom alsnog deze onzalige verhoging van de loon- en inkomstenbelasting noodzakelijk is (zij konden zich niet voorstellen dat de Regering daartoe in staat zal zijn, doch gunden gaarne het voordeel van enige twijfel) nu zal het de leden van de V.V.D.-fractie onmogelijk zijn hun stem aan het onderhavige voorstel te geven.

De leden van de fractie van D'66 stelden voorop, dat zij verre van gelukkig waren met de aangekondigde tijdelijke verhoging van de loon- en inkomstenbelasting. Zij herinnerden er aan, dat de D'66-fractie in het verleden meermalen bezwaar had aangetekend tegen een verdere verhoging van de loon- en inkomstenbelasting. De steeds groter wordende afwentelingsverschijnselen en het steeds omvangrijker wordend zwarte circuit maken duidelijk, zo vonden deze leden, dat de hoogte van de collectieve lastendruk steeds meer op maatschappelijke weerstand stuit, en er daarom eerder naar een belastingsverlaging gestreefd zou moeten worden.

In dit verband verwezen deze leden naar de voorstellen uit de recente D'66-nota «Perspectief '86» voor het sociaal-economische beleid in de komende vier jaar. In die nota wordt immers voorgesteld om gedurende een periode van 4 jaar de afschaffing van de automatische prijscompensatie te combineren met een verlaging van de loon- en inkomstenbelasting. Eén en ander zou volgens deze nota, te zamen met afspraken over herverdeling

van arbeid en maatregelen tot het wegnemen van knelpunten op de arbeidsmarkt onderdeel moeten uitmaken van een meerjarig sociaal contract, dat tussen overheid, werknemers en werkgevers zou moeten worden afgesloten. Deze leden zouden graag van de Regering vernemen hoe zij zich opstelt tegenover deze voorstellen uit genoemde nota.

Bovendien vragen deze leden de Regering, wanneer de zogenaamde Contourennota, waarin een vermindering van het aantal aftrekposten in combinatie met een verlaging van de belastingtarieven voorgesteld zal worden, ingediend zal worden. Zij wezen in dit verband op de afspraken die zijn gemaakt ter gelegenheid van de vorming van het overgangskabinet van C.D.A. en D'66.

De leden van de fractie van D'66 waren op grond van het bovenstaande van mening dat in een middellange-termijnbeleid, gericht op herstel van de economie en de werkgelegenheid, een verhoging van de belastingen niet thuishoort. Zij tekenden daarbij echter aan, dat er een aantal argumenten zijn die er in dit geval voor pleiten om de voorliggende tijdelijke belastingverhoging niet af te wijzen.

In de eerste plaats, zo merkten deze leden op, maakt de opbrengst van deze maatregel deel uit van de middelen ter financiering van het werkgelegenheidsplan, als onderdeel van het tweesporenbeleid. Het afwijzen van de tijdelijke belastingverhoging op grond van de werkgelegenheidseffecten is daarom volgens hen onjuist, omdat, zoals ook door de Minister is gesteld in antwoord op de opmerking van de Raad van State, het werkgelegenheidsplan in zijn totaliteit, met inbegrip van de gekozen financieringswijze, op de gevolgen voor de werkgelegenheid dient te worden gezien. De voorgestelde belastingverhoging kan niet in verband gebracht worden met een bepaald onderdeel uit het werkgelegenheidsplan. Deze leden merkten verder op, dat zij bij het debat over de eerste versie van het werkgelegenheidsplan nader in zouden gaan op de voorstellen die hierin gedaan worden.

In de tweede plaats, zo merkten deze leden vervolgens op, zal afwijzing van de voorgestelde belastingverhoging met zich meebrengen, dat er een inkomstenderving van naar schatting f 420 mln. voor 1982 en f 115 mln. voor 1983 zal plaatsvinden. Dit zal met name voor 1982 met zich mee brengen, zo zeiden zij, dat het financieringstekort nog groter zal worden, omdat het niet waarschijnlijk is dat er voor 1982 nog andere financieringsmogelijkheden gevonden kunnen worden.

In de derde plaats loopt de tijdelijke belastingverhoging vooruit op de invoering van het investeringsloon. Deze leden waren van mening dat invoering van het investeringsloon met de sociale partners besproken dient te worden en onderdeel zou kunnen zijn van het door hen voorgestane meerjarig sociaal akkoord.

De leden van de fractie van D'66 waren voorts van mening dat hun bezwaren tegen een belastingverhoging belangrijk verminderden omdat het hier uitdrukkelijk om een éénmalige en tijdelijke maatregel gaat. Deze leden wilden hierover geen onduidelijkheid laten bestaan. Zij wensten met nadruk vast te stellen dat de voorgestelde belastingverlaging in de opvatting van de D'66-fractie een absoluut tijdelijk karakter zou moeten hebben.

Deze leden, hier aan het woord, konden dan ook slechts instemmen met het voorliggende wetsvoorstel indien naar hun inzichten voldoende zekerheid hieromtrent bestaat. Zij vonden het dan ook van belang dat de Regering geen enkele onzekerheid over het eenmalige en tijdelijke karakter van de maatregel zal laten bestaan.

Deze leden stelden zich op het standpunt, dat ook indien geen overeenstemming met de sociale partners over invoering van het investeringsloon bereikt kan worden, zij vasthouden aan de eenmaligheid en tijdelijkheid van de belastingverhoging. Deelt de Regering deze opvatting, zo wilden deze leden weten.

De leden van de fractie van D'66 konden instemmen met de keuze van de Regering voor het tijdelijk verhogen van de loon- en inkomstenbelasting en niet voor een tijdelijke verhoging van de b.t.w. Deze leden waren van mening dat met name de technische problemen, die zich voordoen bij een

tijdelijke verhoging van de b.t.w., van dien aard zijn dat een dergelijke maatregel moet worden afgewezen. Immers, het is ondoenlijk om het bedrijfsleven eerst te belasten met de administratieve rompslomp van een kleine verhoging van het b.t.w.-tarief en een aantal maanden later weer te verlangen de hele operatie ongedaan te maken, zo merkten zij op.

Ook uit inkomenspolitiek oogpunt verdient belastingverhoging, toegepast vanaf de tweede schijf van het tarief, de voorkeur boven verhoging van het b.t.w.-tarief, zo waren deze leden van mening, met name doordat de koopkracht van de minima als gevolg van de voorgestelde maatregel gespaard kan worden. Deze leden zouden het ten slotte op prijs stellen, indien er een nadere uitwerking van de koopkrachteffecten voor 1982 gegeven zou kunnen worden, rekening houdend met een tijdelijke verhoging van de loon- en inkomstenbelasting en tevens rekening houdend met de mogelijke premieverhogingen per 1 juli a.s.

De leden van de P.S.P.-fractie hadden met belangstelling kennis genomen van het voorliggende wetsontwerp en het Advies van de Raad van State. Zij constateerden dat de Regering meent dat, ondanks de kabinetscrisis, het wetsontwerp doorgang kan en moet vinden. Al eerder hadden deze leden er op gewezen dat de relatie van de solidariteitsheffing met het werkgelegenheidsplan arbitrair is, en dat het in feite gewoon gaat om een belastingverhoging. Wijst ook de zinsnede in het Nader Rapport «...gelet op het belang van de voorgestelde maatregel voor de begroting en voor het werkgelegenheidsbeleid in 1982...» er niet op dat deze verhoging van de loon- en inkomstenbelasting ook door het kabinet in ieder geval gedeeltelijk als een aanvullend dekkingsvoorstel wordt beschouwd? Overigens stemden deze leden in met de beoogde nivellerende werking van het voorstel.

Met betrekking tot de relatie tussen de solidariteitsheffing en de invoering van een investeringsloon hadden de leden van de P.S.P.-fractie nog enkele vragen. Moet uit het in het Nader Rapport gestelde, dat mede op basis van het advies van de Stichting van de Arbeid en van de Raad van Overleg voor de Handel zal worden bezien of maatregelen gewenst zijn om invoering van het investeringsloon te bevorderen, worden afgeleid dat mogelijk zal worden afgezien van het voornemen tot invoering van het investeringsloon?

Ook vroegen deze leden naar de verschillen die in inkomenseffecten optreden ten gevolge van respectievelijk de solidariteitsheffing en invoering van het investeringsloon. Zullen bij voorbeeld de minima, die door de solidariteitsheffing ontzien worden, wél een koopkrachtverlies lijden door invoering van het investeringsloon? En hoe zijn bij voorbeeld de inkomensgevolgen voor zelfstandigen als gevolg van een overgang van de solidariteitsheffing naar investeringsloon?

Voor de leden van de C.P.N.-fractie was het begrip solidariteit op geen enkele wijze van toepassing op de voorstellen in het onderhavige wetsontwerp, maar gaat het hier om een gewone belastingverzwaring die de koopkracht aanmerkelijk zal aantasten. Te meer daar – zoals ook in de memorie van toelichting wordt aangekondigd – deze belastingverhoging gelijktijdig wordt ingevoerd met een aanzienlijke premieverhoging. Om welke premieverhoging gaat het hier? Wat is het gezamenlijk effect van de premieverhoging en de onderhavige belastingverhoging op de diverse inkomensgroepen? Hoe ligt dit voor ongehuwden?

De leden van de C.P.N.-fractie waren eveneens van mening dat de tijdelijkheid van de voorgestelde maatregelen twijfelachtig is. Hoewel in het wetsontwerp deze tijdelijkheid staat vermeld en voor continuering van de maatregel een wetwijziging nodig is, kan de aandring om tot verlenging over te gaan erg groot worden. Het eventueel niet doorgaan van het investeringsloon – waarop naar de mening van de C.P.N.-fractieleden de onderhavige voorstellen een ongeoorloofd voorschot zijn – zal deze aandring nog versterken.

Volgens de memorie van toelichting is de belastingverhoging noodzakelijk voor de financiering van een beleid, dat gericht is op herstel van de economie en werkgelegenheid. De leden van de C.P.N.-fractie waren echter van mening dat een dergelijke aantasting van de koopkracht zeer schadelijk zal zijn voor de economie en de werkgelegenheid. Ook wijzen zij de relatie tot het werkgelegenheidsplan af, dat door het parlement nog niet is behandeld, en welke relatie op geen enkele manier wordt aangetoond. Wat is overigens de invloed van de voorgestelde maatregelen als zodanig en in combinatie met de te verwachten premieverhoging op de koopkracht? Is het zo, dat hierdoor de prijscompensatie van 1 juli a.s. van 2,46 procent voor het grootste gedeelte ongedaan gemaakt wordt?

De leden van de S.G.P.-fractie zeiden bedenkingen te hebben omtrent de voorgestelde tijdelijke verhoging van de loon- en inkomstenbelasting. Hoewel zij op zich beschouwd een beroep op de solidariteit van het gehele volk konden onderschrijven – immers, nationale noden kunnen het beste worden bestreden wanneer inderdaad het gehele volk, uiteraard naar draagkracht, samenwerkt – hadden zij toch hun vraagtekens bij juist dit voorstel. Gekaderd in een werkgelegenheidsbeleid 1982, zal dit voorstel vermoedelijk meer uitkomst bieden op korte termijn en relatief weinig bijdragen aan de structurele verbetering van de werkgelegenheid in de marktsector. De globale uitkomst van de eerste versie van het werkgelegenheidsplan toont dat wel aan. Moet niet worden gevreesd dat het aantal met behulp van de opbrengst van deze heffing te scheppen arbeidsplaatsen, niet zal opwegen tegen het aantal arbeidsplaatsen dat verloren zal gaan, omdat de heffing net de druppel is die de emmer doet overlopen?

De leden, hier aan het woord, hadden dan ook grote moeite met het wetsontwerp en vroegen of er geen andere, betere wegen gevonden kunnen worden. De nog niet volledig uitgewerkte voorstellen van de «vroegere Voorjaarsnota» spreken van een lastenverlichting voor de bedrijven, van circa f 500 mln. voor 1983, hetgeen budgettair neutraal zou moeten verlopen. Juist die neutraliteit – verband houdend met het schrikbarende gestegen financieringsstekort – maakt het welhaast onmogelijk dat veel verlichting van lasten valt te verwachten. Het moet immers uit de lengte of uit de breedte komen! Mede gezien de starheid, ingewikkeldheid en hoogte van de collectieve lasten, zou toepassing van de z.g. Laffer-methode mogelijk uitkomst kunnen bieden, ware het niet dat de financiële ruimte daartoe feitelijk ontbreekt. Reeds vele jaren hadden deze leden gewaar-schuwd voor deze ontwikkelingen. Gelet op de financiële problemen van de overheid vroegen de leden, hier aan het woord, zich af of het voorstel toch eigenlijk niet meer is dan een ordinaire belastingverhoging, alle tijdelijkheid ten spijt. Wat gebeurt er bij voorbeeld indien de voornemens inzake het investeringsloon niet verwerkelijkt worden?

De memorie van toelichting wijst op de reeds getroffen maatregelen voor de loonbelastingtabellen. Moet uit de verwevenheid met de premieverhoging worden afgeleid dat de hogere premies eerst in mindering op het belastbaar loon zijn gebracht en daarna de hogere tarieven zijn toegepast? Kan terzake een voorbeeld worden gegeven?

Een tweede punt dat de hier aan het woord zijnde leden van de S.G.P.-fractie te berde brachten betrof de invloed op de al dan niet gestabiliseerde lastendruk. Zij merkten op dat ook de verhoging van de werknemerslasten voor WW en WAO een doorbreking is van hetgeen in het akkoord van november 1981 is opgenomen. Kennelijk is niets zo veranderlijk als datgene wat plechtig is verzekerd.

Een nadere uiteenzetting van de voor- en nadelen van de gemaakte keuze voor belastingverhoging zouden deze leden op prijs stellen. Naar hun oordeel zou een correctie in de sfeer van de indirecte belasting vermoedelijk minder repercussies hebben voor de werkgelegenheid dan de thans gedane voorstellen. Had dit gegeven niet doorslaggevend moeten zijn, gezien de hoge prioriteit voor de werkgelegenheid? Overigens zal een goede afweging moeten plaatsvinden van mogelijkheden, die op korte

termijn, dan wel op lange(re) termijn zullen werken. Naar de leden van deze fractie meenden zullen de maatregelen op langere termijn kunnen leiden tot een structurele verbetering van de gehele economie, ook al zal daardoor op korte termijn een diep dal moeten worden doorgegaan.

De leden van de fractie van de S.G.P. wezen er nog op dat de vraag of er een investeringsloon komt nog lang niet beantwoord is. De geluiden vanuit werkgevers- en werknemerskringen zijn niet allemaal positief, terwijl bovendien koppelingen worden gelegd met zeggenschap over investeringen. Deze vraagstukken zullen een spoedige beslissing zo niet blokkeren dan toch ernstig vertragen. In het kader daarvan vroegen deze leden zich af of het dan wel reëel is bij de ambtenarensalarissen daarop al per 1 juli 1982 een voorschot te nemen. Betreft het hier een «gewone» inlevering terwille van de overheidsfinanciën of ligt er een andere reden aan ten grondslag? Deze leden zouden terzake meer duidelijkheid willen hebben. De leden van de S.G.P.-fractie vroegen ten slotte of het staatje op blz. 6 van de memorie van toelichting kon worden uitgebreid voor ongehuwden (beneden en boven 35 jaar), en weduwen of weduwnaars (onvolledige gezinnen).

De leden van de fractie van de P.P.R. zeiden het te kunnen billijken dat ten behoeve van de – gedeeltelijke – financiering van het werkgelegenheidsplan 1982, een verhoging van het schijfentarief van de loon- en inkomstenbelasting, met uitzondering van het laagste tarief, wordt doorgevoerd. Zij hadden daarbij echter dezelfde vrees als ook door de Raad van State uitgesproken, dat het tijdelijke element van deze verhoging wel eens minder tijdelijk zou kunnen zijn dan de Regering nu voorstelt. Ook al zou de Regering – onverhoopt – eind dit jaar bij de Kamer een nieuw wetsontwerp aanhangig maken ter verlenging van de tijdelijke verhoging, dan nog gaat de voorkeur van deze leden uit naar dit instrument en niet naar een verhoging van de omzetbelasting. Terecht stelt de Regering immers in haar nader rapport dat in dat geval de feitelijke koopkrachtmutatie voor de minima nadeliger zal uitvallen dan bij de thans voorgestelde verhoging.

Kan worden medegedeeld voor welke onderdelen van de in het werkgelegenheidsplan 1982 opgenomen maatregelen, zoals beknopt opgesomd in tabel 9-1 op blz. 76 van dat plan, de opbrengst van de heffing zal worden aangewend, zo vroegen de leden van de P.P.R.-fractie. Zij stelden deze vraag omdat deze tijdelijke financieringsbron van het werkgelegenheidsplan 1982 heel nadrukkelijk in relatie gebracht moet worden met werkgelegenheidsbevorderende maatregelen. Als deze relatie niet overduidelijk en aantoonbaar kan worden gelegd, is de kritiek terecht dat het hier om een gewone («ordinaire») belastingverhoging gaat. En dat kan en mag niet de bedoeling zijn, aldus deze leden.

Het lid van de G.P.V.-fractie had bezwaren tegen een verdere verhoging van de tarieven van de loon- en inkomstenbelasting. Algemeen geaccepteerd is immers dat de mogelijkheden tot verhoging van deze belasting zijn uitgeput. Ook andere mogelijkheden zijn nauwelijks nog aanwezig. Verzwaring van de collectieve lastendruk is overigens tevens volledig in strijd met het regeerakkoord dat vorig jaar werd gesloten.

Door het niet doorgaan van enige ombuigingsvoorstellen stijgt de collectieve lastendruk ten gevolge van premiestijgingen al meer dan was bedoeld. Alleen daarin ligt al voldoende reden om af te zien van deze belastingverhoging. Of is de Regering van mening dat de stijging van de premiedruk niet relevant is voor de totale drukstijging? Dan zou er nog wel ruimte zijn voor belastingverhoging. Dit lid was echter van mening dat alle relevante factoren ook als zodanig moeten worden meegeteld bij de bepaling van de hoogte van de collectieve druk. Het niet meetellen van de onderhavige belastingverhoging zou naar zijn oordeel niet terecht zijn.

Het G.P.V.-fractielid achtte de eufemistische term solidariteitsheffing weinig complimenteus voor de bevolking. Is de Regering soms van mening dat de bevolking en haar vertegenwoordigers zo naïef zijn dat zij een

doodgewone belastingverhoging makkelijker zullen accepteren wanneer het maar een mooie sociaal klinkende naam krijgt? De voorgestelde belastingverhoging wordt voorgesteld als een voorschot op het komende investeringsloon. Dit lid zei van oordeel te zijn dat deze relatie ten onrechte is gelegd. Immers, invoering op korte termijn van het investeringsloon is op dit moment nog volstrekt onzeker. Ook de vormgeving ervan is nog volledig onduidelijk. Zeker is echter wel dat er bij de sociale partners weinig animo bestaat voor een landelijk fonds. Een regeling per bedrijf of bedrijfstak lijkt op dit moment waarschijnlijker. Voor een belastingverhoging zou iets te zeggen zijn geweest, wanneer er zekerheid zou bestaan dat er een apart fonds komt, en dat de opbrengst van deze zogenaamde solidariteitsheffing rechtstreeks in dat fonds wordt gestort. Een concreet aantal projecten zouden dan uitgevoerd kunnen worden. Nu dit echter niet het geval is, zal de voorgestelde verhoging moeten worden afgewezen.

Maar zelfs in het geval dat de verhoging wel aanvaardbaar zou zijn kan nog worden getwist over de vormgeving van de heffing. Zou een verhoging van de b.t.w.-tarieven dan niet wenselijker zijn geweest? Een dergelijke verhoging zou immers niet rechtstreeks ten koste gaan van de loonruimte, en tevens de opwaartse druk op de loonkosten kunnen verminderen? Ten opzichte van het buitenland zou een b.t.w.-verhoging toch kostenneutraal kunnen werken? Omdat tweemaal omprijzen inderdaad bezwaarlijk moet worden geacht, zou de beëindiging van zulk een solidariteitsheffing gegoten kunnen worden in de vorm van een verlaging van de tarieven van de loon- en inkomstenbelasting.

Om zekerheid te hebben dat deze verlaging dan ook inderdaad zal plaatsvinden, zou nu reeds de wettekst voor de verlaging per 31 december 1982 vastgesteld moeten worden. Met hoeveel procent zou het laagste b.t.w.-tarief moeten worden verhoogd per 1 juli om dezelfde opbrengst te hebben dit jaar? Met hoeveel procent zouden de tarieven van loon- en inkomstenbelasting per 1 januari aanstaande moeten worden verlaagd om dat effect te neutraliseren?

Artikelen

Artikel II

Is het mogelijk, zo vroegen de P.P.R.-leden, om in plaats van een voor alle schijven vast percentage (1½%), een variabel percentage op de schijven te leggen en wel op zodanige wijze dat de verhoging voor de 26%-schijf geringer is dan 1½% en meer voor de hogere schijven, uitgaande van een budgettair gelijke opbrengst? Verdient een dergelijke oplopende verhoging niet de voorkeur, mede in het licht van de opmerking van de Raad van State dat er nauwelijks sprake is van een progressieve heffing, zo vroegen deze leden.

De voorzitter van de commissie,
Joekes

De griffier voor dit verslag,
Van der Windt